

กลุ่มอาสาสมัครกำจัดผักตบชวา

องค์การบริหารส่วนตำบลบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ตำบลบางป่อได้ใช้พื้นที่กว่าร้อยละ 80 ในการทำเกษตรกรรม ทั้งการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และการจับสัตว์น้ำ เพราะสภาพดินพื้นที่ และสภาพอากาศที่เหมาะสม รวมทั้งลำน้ำหลายสายตัดผ่าน เช่น แม่น้ำบางปะกงซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักในการอุปโภคและบริโภค ความผูกพันและการใช้สอยน้ำที่มีมาโดยตลอด แต่ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ได้พบว่าแม่น้ำสายนี้มีจำนวนผักตบชวาที่เพิ่มสูงขึ้น

การเน่าเสียของแม่น้ำที่เกิดจากแสงอาทิตย์และออกซิเจนที่ไม่สามารถผ่านเข้าไปได้ เพราะผักตบชวาได้ตัดทางแสงอาทิตย์และออกซิเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำในบริเวณนั้น ตลอดจนกีดขวางการจราจรทางน้ำทำให้เกิดความยากลำบากยิ่งขึ้น ประชาชนในพื้นที่จึงได้รับความเดือดร้อนโดยทั่วไป

หลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ได้พยายามหาแนวทางหรือวิธีการลดและกำจัดผักตบชวาลง แต่ที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการแก้ไขยังขาดความต่อเนื่อง เพราะว่ยังมีได้ลงมือแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2547

อำเภอ: บางป่อ

จังหวัด: สมุทรปราการ

ประชากร: 10,610 คน

พื้นที่: 49 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ปี 2545 องค์การบริหารส่วนตำบลบางป่อได้จัดโครงการ “กลุ่มอาสาสมัครกำจัดผักตบชวา” ขึ้นเพื่อมุ่งเน้นก่อตั้งกลุ่มชุมชน โดยรวบรวมจากอาสาสมัครประชาชนผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่มีความสนใจในพื้นที่เข้าเป็นหน่วยงานสาธารณะที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบ ในการควบคุมจำนวนและการกำจัดผักตบชวาในลุ่มน้ำบางปะกงในบริเวณดังกล่าวให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. ตั้งคณะกรรมการหนึ่งเป็นคณะกรรมการในการบริหารและดำเนินงานโครงการ มีหน้าที่ควบคุมและดูแลผลการดำเนินงาน รวมทั้งดูแลการใช้จ่ายเงินงบประมาณและเงินสนับสนุนอื่นในโครงการทั้งหมดให้เป็นไปตามแผนงานโครงการ
2. สำรวจพื้นที่บริเวณลำน้ำเพื่อกำหนดจุดที่เป็นแหล่งชุกชุมของผักตบชวา ก่อนการจัดเก็บ และกำจัดผักตบชวาจะดำเนินการขึ้น เพื่อให้ความสอดคล้องกับประโยชน์ที่ได้รับและมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเฉพาะในลุ่มน้ำบางปะกงเป็นสำคัญ
3. ทำการประชาสัมพันธ์โครงการ เพื่อหาผู้เข้าร่วมโครงการทั้งในชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ พร้อมทั้งเปิดรับสมัครคณะทำงาน เพื่อทำหน้าที่จัดเก็บและกำจัดผักตบชวาตามแผนการดำเนินงาน
4. ประสานงานกับหัวหน้าชุมชนและกลุ่มแม่บ้านในแต่ละชุมชนเพื่อจัดหาและจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่ม เพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับการปฏิบัติงานบุคลากรและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่มีการจัดเก็บและกำจัดผักตบชวาในบริเวณลุ่มน้ำบางปะกงที่ตัดผ่านชุมชน
5. ดำเนินการจัดเก็บและกำจัดผักตบชวา ในชุมชนต่าง ๆ และสามารถจัดเก็บและกำจัดผักตบชวาได้ นับแต่เดือนธันวาคม 2545 ที่เริ่มโครงการเป็นต้นมา โดยมีการจัดเก็บเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปใน 11 หมู่บ้าน

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

- งบประมาณของ อบต. ได้แก่
 - เงินทุน รวมทั้งสิ้น 70,000 บาท ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์กำจัดผักตบชวา (มีด เลียมหรือจอบ) จำนวน 50,000 บาท และค่าเช่ารถแบ็กโฮและเรือเก็บผักตบชวาจำนวน 20,000 บาท
 - เงินทุนระหว่างการดำเนินงาน จำนวนเดือนละ 3,000 บาท เป็นจำนวนปีงบประมาณละ 36,000 บาท
- เงินสนับสนุนของหน่วยงานเอกชน (โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่) เพื่อการดำเนินงานในแต่ละเดือน จำนวนเดือนละ 2,000 บาท เป็นจำนวนปีละ 24,000 บาท

อุปกรณ์/เครื่องมือ

- รถแบ็กโฮ 1 คัน
- อุปกรณ์ในการกำจัดผักตบชวา ได้แก่ มีด เลียมหรือจอบ เป็นต้น รวมจำนวน 20 อัน
- เรือเก็บผักตบชวา

บุคลากร

- คณะกรรมการโครงการ
- เจ้าหน้าที่ อบต. ประจำโครงการ จำนวน 2 คน
- อาสาสมัครชุมชนหรือพนักงานจากโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 5 คนต่อการจัดเก็บ 1 ครั้ง

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
ตุลาคม 2545	-ระดมความคิดเห็น ปรึกษาหา กำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานเพื่อนำไปปฏิบัติ	อบต.บางบ่อ
ตุลาคม 2545	-ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือขอความช่วยเหลือภายนอก - ตั้งคณะกรรมการโครงการเพื่อดำเนินงาน - กำหนดและจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานภายใต้โครงการ	อบต.บางบ่อ
ตุลาคม - พฤศจิกายน 2545	-สำรวจและกำหนดพื้นที่ที่จะกำจัดผักตบชวา	คณะกรรมการโครงการ/สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
พฤศจิกายน 2545	-ประชาสัมพันธ์และชี้แจงความสำคัญของโครงการ -ขอความร่วมมือ พร้อมทั้งระดมสมาชิกเข้าร่วมโครงการ	คณะกรรมการโครงการ/ผู้นำชุมชน
ธันวาคม 2545	-ลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานภายใต้โครงการที่วางไว้ -จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ปฏิบัติงาน	คณะกรรมการโครงการ/อาสาสมัครหรือพนักงานเอกชน 5 คน/ผู้นำชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน
มกราคม 2546	-ลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานภายใต้โครงการที่วางไว้ -จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ปฏิบัติงาน	คณะกรรมการโครงการ/อาสาสมัครหรือพนักงานเอกชน 5 คน/ผู้นำชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
กุมภาพันธ์ 2546	-ลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานภายใต้โครงการที่วางไว้ -จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ปฏิบัติงาน	คณะกรรมการ โครงการ/อาสาสมัคร หรือพนักงานเอกชน 5 คน/ผู้นำชุมชน/ กลุ่มแม่บ้าน
มีนาคม 2546	-ลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานภายใต้โครงการที่วางไว้ -จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ปฏิบัติงาน	คณะกรรมการ โครงการ/อาสาสมัคร หรือพนักงานเอกชน 5 คน/ผู้นำชุมชน/ กลุ่มแม่บ้าน
เมษายน 2546	-ลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานภายใต้โครงการที่วางไว้ -จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ปฏิบัติงาน	คณะกรรมการ โครงการ/อาสาสมัคร หรือพนักงานเอกชน 5 คน/ผู้นำชุมชน/ กลุ่มแม่บ้าน
พฤษภาคม 2546	-สรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้	คณะกรรมการ โครงการ/สถาบัน สิ่งแวดล้อมไทย

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่	สนับสนุนเงินทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายและส่งพนักงานโรงงานร่วมเป็นแรงงานกำจัดผักตบชวาในแต่ละเดือน และมีส่วนร่วมวางแผนโครงการ
สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย	มีส่วนร่วมวางแผนและดำเนินงานตามแผนงานของโครงการ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการที่ถูกต้อง และสำรวจพื้นที่แหล่งน้ำเร่งด่วนในการจัดเก็บและกำจัดผักตบชวา

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. การไหลผ่านของน้ำในแม่น้ำไม่สะดวก เพราะผักตบชวากีดขวางต่อการถ่ายเทและไหลผ่านของน้ำในแม่น้ำ นอกจากนี้ผักตบชวายังเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำในพื้นที่
2. คุณภาพน้ำของแม่น้ำบางปะกงมีคุณภาพต่ำ มีกลิ่นเน่าเหม็น ประชาชนไม่สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรและเพื่อประโยชน์อย่างอื่น
3. ประชาชนในพื้นที่มีพฤติกรรมหรือค่านิยมเกี่ยวกับการทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ในระดับที่ต่ำ พฤติกรรมส่วนใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างทำ ความรับผิดชอบหรือพฤติกรรมของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ในการดูแลและการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อมบริเวณริมแม่น้ำบางปะกงในตำบลมีจำนวนน้อย ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ไม่ตระหนักหรือเล็งเห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรน้ำในพื้นที่อย่างรู้คุณค่า

หลังการดำเนินการ

1. การไหลเวียนดีขึ้นและการสัญจรทางน้ำของเรือมีความสะดวกขึ้น มีการถ่ายเทและระบบหมุนเวียนน้ำเสียออกจากพื้นที่ เพราะจำนวนผักตบชวาในพื้นที่แหล่งน้ำลดลง
2. ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้น้ำเพื่อการเกษตรและการจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น เพราะปริมาณน้ำเสียมีจำนวนลดน้อยลง คุณภาพของน้ำในแม่น้ำบางปะกง และลำคลองอื่นที่ได้ดำเนินโครงการไปแล้วในบริเวณดังกล่าวมีคุณภาพที่ดีขึ้น
3. ประชาชนมีส่วนร่วมและมีค่านิยมและพฤติกรรมในการช่วยเหลือกันภายในชุมชนมากขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมมีพฤติกรรมที่ตระหนักถึงพิษภัยการใช้ทรัพยากรน้ำโดยขาดการดูแลและรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน โดยโรงงานอุตสาหกรรมหันมาสนับสนุนโครงการด้วยเงินและบุคลากรมากขึ้น
4. ความสัมพันธ์ระหว่าง อบต. ประชาชนในชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรมในการร่วมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมีมากขึ้น

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาธรรมชาติของผักตบชวาที่ไม่สามารถกำจัดให้หมดไปจากแม่น้ำลำคลองได้ในคราวเดียว รวมทั้งไม่สามารถลดปริมาณการแพร่พันธุ์ของผักตบชวาได้อย่างถาวร เนื่องจากผักตบชวาสามารถขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง	1. เร่งทำการกำจัดเพิ่มขึ้นในแต่ละเดือนให้มากขึ้น เพื่อลดปริมาณผักตบชวาที่มีจำนวนมาก และขยายพันธุ์ได้ง่ายและรวดเร็วลง
2. ปัญหาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ในการดูแลและรับผิดชอบโครงการ ในการกำจัดผักตบชวาในแต่ละเดือน	2. จัดเวลา บุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้มีความชัดเจนขึ้น โดยภายใน 1 เดือนจะมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานกำจัดผักตบชวาตามลำน้ำ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปตามความเหมาะสมในแต่ละเดือน เพื่อให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีเวลาส่วนตัว โดยกำหนดให้มีการลงรายชื่อในสมุดบันทึก เช่น สมุดวันที่ 20 มกราคม 2546 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน จำนวน 30 คน
3. ปัญหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานของ อบต. ไม่เพียงพอ อันเนื่องจาก อบต. มีหน้าที่ภารกิจที่ดูแลและรับผิดชอบที่สำคัญจำนวนมาก ดังนั้น อาจมีความจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณของ อบต. ไปในด้านอื่นด้วย	3. อบต. ได้บรรจุแผนงานในการสนับสนุนโครงการและการจัดสรรเงินงบประมาณชัดเจนและแน่นอน เพื่อครอบคลุมรายจ่ายที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวต่อไปในอนาคต

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การสนับสนุนของผู้บริหารในการตั้งใจแก้ปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ อย่างจริงจัง รวมทั้งการเสียสละเวลา และประโยชน์ส่วนตนมาเพื่อการสาธารณะของประชาชนภายในพื้นที่ และหน่วยงานอื่นเป็นอย่างดี
2. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง อบต. ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนและหน่วยงานเอกชน ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมรอบบริเวณแม่น้ำหรือลำคลองที่เกี่ยวข้องและประสบปัญหา

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

อบต.บางปอได้บรรจุแผนการสนับสนุน ตลอดจนจัดสรรเงินงบประมาณการดำเนินงานโครงการไว้ในแผนพัฒนาตำบล ภายใต้กรอบความจำเป็นและปริมาณงาน เพื่อความยั่งยืนและความต่อเนื่องของโครงการ ตลอดจนมีแผนงานดำเนินงานที่จะรณรงค์และสร้างจิตสำนึกที่ดีด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนภายในพื้นที่ เช่น การลดและเลิกการทิ้งผงซักฟอก ขยะหรือสิ่งปฏิกูลอื่น ๆ ลงในแหล่งน้ำ เพื่อลำนํ้าบางปะกงที่ใสสะอาดและอุดมด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำดั้งเดิม

บทเรียนที่ได้รับ

1. ความเดือดร้อนและสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นจากจำนวนผักตบชวา ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่อย่างมาก ควรมีการสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจกันและกันในการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการแก้ไขปัญหา เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้โดยรวดเร็ว
2. การทำงานเป็นหมู่คณะสร้างผลงานที่ดีและมีประสิทธิภาพกว่าการทำงานแบบต่างคนต่างทำ หรือต่างคนต่างคิดต่างมองปัญหาและแก้ไขปัญหาแบบคนเดียวหรือคนกลุ่มเดียว

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

การนำโครงการนี้ไปประยุกต์ใช้กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำไปใช้ได้กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีองค์ประกอบของปัญหาที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นควรคำนึงถึง แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ

1. ศักยภาพของผู้บริหารหรือผู้ปกครอง รวมทั้งพฤติกรรม ค่านิยมหรือจิตสำนึกของประชาชนในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะวิธีการแก้ไขปัญหาแบบร่วมคิดร่วมทำ และความเสียสละและความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. งบประมาณในการดำเนินงาน อบต. หรือหน่วยงานปกครองอื่นจะต้องสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวแบบจริงจัง เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างไม่สะดุด และส่งผลประโยชน์ทุกฝ่าย การสนับสนุนและการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอ จะเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายในโครงการนี้ และในทุก ๆ โครงการที่ทาง อบต. หรือหน่วยงานปกครองอื่นจัดกิจกรรมเหล่านั้นขึ้น

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายวิทย์ ศุภพิพัฒน์
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลบางปอ
ที่อยู่ : อำเภอบางปอ จังหวัดสมุทรปราการ 10560
โทรศัพท์ : (02) 708-4262

ชื่อ-นามสกุล : นายวิชุด ศรีเจริญ
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลบางปอ
ที่อยู่ : อำเภอบางปอ จังหวัดสมุทรปราการ 10560
โทรศัพท์ : (02) 708-4262

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ.2545

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 10560
ขนาดพื้นที่	49 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	15,768,751.00 บาท (ปีงบประมาณ 2546) 2.39% เงินเดือน 25.40% ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง 3.37% ค่าใช้สอยและวัสดุ
งบประมาณรายได้	16,825,577.95 บาท (ปีงบประมาณ 2546) 28.86% จัดเก็บเอง 29.18% รัฐจัดเก็บให้ 26.96% อุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	43 คน 9 คน พนักงานท้องถิ่น 13 คน ลูกจ้างประจำ 20 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	5,919 คน
จำนวนครัวเรือน	652 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	4,000 คน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและวิถีนชีวิตประชาคม	ประชาชนในตำบลบางบ่อ ร้อยละ 80 มีอาชีพทำการเกษตร การประมงและเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเป็นดินเหนียว โดยมีชุดดินบางกอก และชุดดินบางน้ำเปรี้ยว ทำให้เหมาะแก่การเพาะปลูก มีคลองที่เป็นสาขาของแม่น้ำบางปะกงหลายสายตัดผ่านถึง 10 สาย คลองสายสำคัญได้แก่คลองบางพลีน้อย คลองสำโรงและคลองหอมศีล ประชาชนมีการศึกษาของในเกณฑ์ที่ดี เยาวชนมีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาและในระดับชั้นอุดมศึกษาปานกลางถึงสูงมาก มีโรงเรียนประถมตั้งอยู่ 4 แห่ง มีวัดหรือสำนักสงฆ์ 4 แห่ง มีมูลนิธิ 2 แห่ง ศาลเจ้า 1 แห่ง สาธารณสุขและสถานอนามัยประจำตำบล 3 แห่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 2 แห่ง การคมนาคมภายในพื้นที่สะดวกถึงสะดวกมาก มีถนนหลวงตัดผ่านถึง 10 สาย มีรถประจำทางเดินผ่าน มีรถรับจ้างและรถจักรยานยนต์รับจ้างให้บริการตามตรอกซอกและซอยอย่างทั่วถึง ครัวเรือนกว่าร้อยละ 98 มีไฟฟ้าใช้